

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

Факультет початкового навчання

Кафедра мов і методики їх викладання

Н. О. Янко

**ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Методичні рекомендації

**Чернігів
2015**

УДК 373.3.016:811.161.2
ББК Ш 141.1-9.0
Я 62

Рецензенти:

Яновицька Н. І. – кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Сеніна В. К. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

Янко Н. О.

Я 62 **Лінгвістичний експеримент на уроках української мови в початковій школі** : методичні рекомендації / Н. О. Янко. – Чернігів: ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2015. – 20 с.

У методичних рекомендаціях розглядаються особливості застосування лінгвістичного експерименту на уроках української мови в початковій школі. Науково обґрунтовано сутність поняття «лінгвістичний експеримент», розглянуто ознаки й основні види цього методичного прийому, з'ясовано роль і особливості використання його на уроках української мови, наведено приклади застосування в процесі вивчення різних розділів і тем програми.

УДК 373.3.016:811.161.2
ББК Ш 141.1-9.0

Рекомендовано до друку рішенням кафедри мов і методики їх викладання ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка (протокол № 3 від 29 жовтня 2015 року).

© Янко Н.О., 2015

ПЕРЕДМОВА

Найважливішою передумовою успішного формування мовних і мовленнєвих умінь та навичок в учнів є добір і вміле використання вчителем відповідних методів та прийомів навчання. Незважаючи на те, що доцільність лінгвістичного експерименту як одного із ефективних методичних прийомів роботи над текстом було обґрунтовано ще в 30-х рр. ХХ століття (Л. Щерба, О. Пешковський та ін.), у сучасній загальноосвітній школі він так і не набув достатнього поширення.

Безпосередні спостереження за навчально-виховним процесом, результати анкетування вчителів початкових класів дають підстави стверджувати, що більшість із них недостатньо чітко або зовсім не орієнтується у сутності цього методичного прийому, не обізнані з видами лінгвістичного експерименту, недостатньо володіють методикою його проведення. Лінгвістичний експеримент застосовується ними рідко, як правило, під час вивчення деяких розділів програми або лише на уроках розвитку мовлення.

Мета і завдання посібника – з'ясувати сутність, основні ознаки й види лінгвістичного експерименту, проаналізувати особливості його застосування на уроках української мови в початкових класах.

Методичні рекомендації призначені для студентів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта» педагогічних вищих навчальних закладів, викладачів дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі», методистів, учителів початкових класів.

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ «ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ» (СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ ОЗНАКИ, ВИДИ, ВИМОГИ)

Перші спроби обґрунтувати доцільність використання лінгвістичного експерименту здійснюються вченими на початку ХХ ст.

У праці «О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании» (1931 р.) Л. Щерба розглядає лінгвістичний експеримент як одну з найпродуктивніших форм лінгвістичного аналізу та виділяє два основні його види – позитивний і негативний. «Зробивши певне припущення про смисл того чи іншого слова, тієї чи іншої форми, про те чи інше правило словотворення чи формотворення, – зазначає він, – потрібно спробувати, чи можна побудувати низку різноманітних фраз (які можна множити до нескінченності), застосовуючи це правило» [8, с. 41]. Позитивний результат, на думку вченого, підтверджує правильність постулату, а негативні результати «вказують або на неправильність постульованого правила, або на необхідність певних його обмежень, або на те, що правила вже немає, а є тільки факти словника» [8, с. 42].

О. Пешковський під лінгвістичним експериментом розуміє «штучне придумування стилістичних варіантів до тексту» – деформування вихідного матеріалу, яке полягає у вилученні певного слова (словосполучення) із тексту та його заміні на синонімічні за значенням або формою [7, с. 133]. Таку роботу він пропонує проводити в процесі спостереження над особливостями вживання лексичних засобів (синонімів, антонімів, омонімів, паронімів), синонімічних граматичних форм і конструкцій у високохудожніх текстах класичної літератури. Головне завдання застосування лінгвістичного експерименту О. Пешковський вбачає у стилістичній оцінці можливості чи неможливості використання дібраних засобів мови в певному контексті.

Починаючи з 70-80-х рр. ХХ ст., окремі аспекти проблеми застосування лінгвістичного експерименту на уроках рідної мови досліджують вітчизняні й зарубіжні методисти О. Дудников, С. Іконников, О. Кочинева, М. Львов, М. Пентилюк та ін.

О. Дудников визначає лінгвістичний експеримент як «найвищу форму самостійної пошукової діяльності учнів, покликану стимулювати інтелектуальну зібраність і цілеспрямованість, а також розвивати живу лінгвістичну уяву» [1, с. 30]. Як зазначає вчений, лінгвістичний експеримент реалізується за допомогою системи методів і прийомів, основними серед яких є такі: різні види спостереження над певними фактами мови з необхідним узагальненням і висновками; різноманітні синонімічні й антонімічні заміни; трансформаційні перетворення мовних одиниць; оцінювання граматики-стилістичної специфіки мовних одиниць і категорій тощо.

М. Львов відносить лінгвістичний експеримент до прийому навчання мови, який реалізується на основі проблемно-пошукового й дослідницького методів [4, с. 95]. На думку методиста, його можна використовувати в процесі вивчення всіх розділів науки про мову.

У дослідженні О. Кочинєвої [3] лінгвістичний експеримент розглядається як один із основних прийомів роботи над текстом на уроках мови і літератури, описуються його *різновиди*: 1) вилучення мовного явища з тексту; 2) підстановка (заміна) мовного елемента однофункціональним або синонімічним; 3) розгортання (поширення) тексту; 4) згортання тексту; 5) трансформація (перетворення, перебудова) синтаксичних конструкцій; 6) перестановка слів та інших мовних одиниць; 7) уніфікація – зняття багатогранності тексту; 8) порушення зв'язку між окремими компонентами або складовими частинами тексту. Учена переконливо доводить, що проведення одного і того ж виду експерименту може передбачати різні цілі, і навпаки, з однією і тією ж метою можуть використовуватися експерименти різних видів [3, с. 69-72].

С. Іконников, М. Пентилюк користуються терміном «стилістичний експеримент». Головну мету застосування його на уроках мови й розвитку мовлення вбачають у визначенні доцільності-недоцільності, оптимальності-неоптимальності використаного в тексті виучуваного мовного засобу за допомогою добору синонімічного варіанта (слова, словосполучення, речення) [2, с. 113]. Під самим поняттям методисти розуміють один із видів, форму лінгвістичного аналізу, що дає змогу «зважувати й добирати мовні явища, урахувавши їх різноманітні смислові та експресивні відтінки» [6, с. 97].

У нашому дослідженні *лінгвістичний експеримент* розглядаємо як методичний прийом, що ґрунтується на порівнянні синонімічних мовних засобів за їх емоційним забарвленням, експресивністю, стилістичною вмотивованістю, виборі й обґрунтуванні найдоцільнішого варіанта для певного контексту. Вважаємо, що в процесі застосування цього методичного прийому на уроках української мови в початкових класах необхідно дотримуватися **таких вимог:**

- 1) добираючи тексти, враховувати їхню доступність;
- 2) поступово ускладнювати вправи для експериментування;
- 3) використовувати різні види лінгвістичного експерименту;
- 4) перед початком експерименту чітко визначити об'єкт для спостереження й аналізу (звук, слово, словосполучення або речення);
- 5) після порівняння первинного і вторинного (деформованого) варіантів тексту обов'язково зробити ґрунтовні, цілеспрямовані висновки [3, с. 68; 6, с. 99].

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

На уроках мови й розвитку мовлення в початковій школі доцільно використовувати лише окремі види лінгвістичного експерименту. Розглянемо їх детальніше у взаємозв'язку з роботою над основними розділами і темами, запропонованими у чинній програмі з української мови для 1-4 класів.

➤ Для ознайомлення молодших школярів із функціонально-стилістичною роллю синонімів у художніх текстах рекомендуємо застосувати такі види лінгвістичного експерименту:

а) на заміну слів однофункціональними або синонімічними:

1. Прочитай текст. До виділених слів добери синоніми. За потреби скористайся словником.

Ліс ще дрімає в передранішній тиші... Тихо навкруги, мертво. Лиш де-не-де прокинеться пташка, непевним голосом обізветься зі свого затишку (За Михайлом Коцюбинським).

Спробуй замінити синонімами слова, використані автором. Прослідкуй, як від цього зміниться текст. Визнач, чий варіант найбільш емоційний, виразний, краще допомагає передати картину природи – твій чи авторський. Свою думку обґрунтуй.

2. Прочитай текст. Про що в ньому розповідається?

Тетянка розгорнула зелену травичку – і побачила безліч дрібних комашок. На землі метушилися крихітні мурашки. На стеблинці повзали маленькі сонечка, мікроскопічні жучки. А навколо стрибали непосидючі коники-стрибунці!

Знайди в тексті слова, які вказують на розміри комах. Скажи, чи можна назвати такі слова, близькими за значенням. Поміркуй, з

якою метою вони використовуються в мовленні. Яка їх роль у нашому тексті? (Учням пропонується ще раз перечитати текст, замінивши вжиті слова на повторюване *маленькі*, та зробити висновок).

3. Прочитай, як переказав українську народну казку першокласник Василько. Який недолік ти помітив?

Йшов дід лісом та й загубив рукавичку. Прийшла Мишка і стала в рукавичці жити. За нею прийшла Жабка і теж поселилася в рукавичці. Потім прийшов Зайчик і стало їх троє. Прийшла до рукавички Лисичка. Стало їх четверо. Потім прийшов Вовк. Він теж поселився в рукавичці. Аж ось прийшов Ведмідь. А йому вже місця в рукавичці й немає.

Добери слова, які точніше передають спосіб пересування тварин. Запиши виправлений текст казки.

Для слабших учнів можна подати таку довідку: *прибігти, приплигати, пристрибати, прийти, присунути, причвалати;*

б) на підстановку й обґрунтування найдоцільнішого варіанта:

1. Прочитай речення, добираючи з дужок потрібні за змістом прикметники. Свій вибір поясни.

1. Тетянка була одягнена в ... (тепле, гаряче, пекуче) пальто. – Бабуся дістала з печі ... (теплі, гарячі, пекучі) пиріжки.

2. Сергійко – ... (вірний, надійний, щирий) товариш. – Собака – ... (вірний, надійний, щирий) друг людини.

3. По вулиці йшов ... (старий, старенький, древній, старовинний) дідусь. – У нашому місті є багато ... (старих, стареньких, древніх, старовинних) будинків.

4. На столі лежали ... (червоні, багряні, пурпурні) олівці. – Осінь. Пожовкли берези, ... (червоними, багряними, пурпурними) стали дуби.

5. Неподалік від села – ... (дрімучий, густий) ліс. – Зранку був ... (дрімучий, густий) туман.

2. Прочитай текст. Визнач, який він – художній, науковий чи діловий. Спиши текст, обираючи з дужок потрібні слова. Свою думку обґрунтуй.

Зранку до будинку підлетіла ... (згряя, група) горобців. Вони сіли на кущ і весело ... (заспівали, защебетали, зацвірінькали). Раптом горобці ... (побачили, помітили) під вікном годівницю. Вони ... (злетіли, знялися, спурхнули) з куща і полетіли до годівниці. Тепер щоранку горобці ... (їли, харчувались, підживлювались) у нашій годівниці (З підручника).

Мета використання вправ такого типу – формування в учнів уміння відчувати смислові й емоційно-експресивні відтінки синонімів, усвідомлення їх ролі в мовленні (точно, яскраве зображення предметів, явищ і процесів навколишньої дійсності; уникнення одноманітності думки, повторень).

➤ У процесі ознайомлення молодших школярів із семантичними відтінками слів з емоційно забарвленими суфіксами й префіксами, закономірностями їх уживання в текстах розмовного і художнього стилів, ненормативності використання в науковому тексті доречно застосовувати вправи, в основі яких – підстановка, порівняння, заміна й трансформація синонімічних (нейтральних та емоційно забарвлених) слів, словосполучень, речень. Наприклад:

1. Порівняй значення запропонованих у дужках слів. Добери і встав найбільш влучні з них у речення. Свою думку обґрунтуй.

а) У їжачка маленькі ... (очі, оченятка, очиська).

У собаки розумні ... (очі, оченятка, очиська).

У вовка злі ... (очі, оченятка, очиська).

б) У Карабаса Барабаса ... (борода, борідка, бородище).

У лікаря Айболить ... (борода, борідка, бородище).

У Діда Мороза ... (борода, борідка, бородище).

- в) У дідуся міцні ... (руки, рукища, рученятка).
У велетня здоровенні ... (руки, рукища, рученятка).
У дитини маленькі ... (руки, рукища, рученятка).

2. Прочитай і порівняй речення. Яку недоречність ти помітив? У яких реченнях є невідповідність між іменниками та прикметниками, які їх характеризують? Який варіант слід використати? Чому?

1. Був легенький морозище. – Був легенький морозець.
2. Світило ласкаве сонечко. – Світило ласкаве сонце.
3. Раптом насунула величезна хмаронька і закрила півнеба. – Раптом насунула величезна хмара і закрила півнеба.
4. Посипав густий лапатий сніг. – Посипав густий лапатий сніжок.
5. Подув сильний вітерець. – Подув сильний вітер.

З обраних тобою речень склади текст. Добери до нього заголовок.

3. Прочитай текст, обираючи з дужок необхідні за змістом слова. Поясни, якого значення їм надають префікси.

Весною в шкільному саду багато роботи. Садівник (перерізує, вирізує, відрізує, обрізує) сухе гілля та (викопує, обкопує, закопує) дерева. (Доглядати, переглядати, підглядати) сад йому допомагають учні. Вони старанно (відгрібають, вигрібають, згрібають) торішнє листя, (виносять, переносять, підносять, зносять) у купу гілля (З посібника).

4. Прочитай текст-опис. Подумай, у ньому автор мав намір точно описати ознаки квітки чи яскраво, образно змалювати її. Визнач, який це текст – художній чи науковий.

Конвалія – багаторічна трав'яниста (рослина, рослинка). У неї тонке (стебло, стебельце), 15-20 см заввишки. (Листки, Листочки) темно-зеленого кольору, широкі, видовжені. Квітки (невеликі, малесенькі), (білі, біленькі), дзвоникоподібної форми. На одному стеблі буває до 10-12 (квіток, квіточок).

Спиши, обираючи з дужок слова, які відповідають меті наукового мовлення.

5. Прочитай текст. Визнач його тему і мету.

Жив у нашому селі кіт. Він був страшний і злючий-презлючий. Кігті, як у орла, (зубоньки, зубища), як у тигра. (Очі, оченятка) зелені та (вузькі, вузесенькі) від люті. (Довжелезні, довгенькі) вушища стирчали на всі боки. Усі коти ховалися від нього. Усі собаки розбігалися. Ось такий був грізний (котик, котисько)! (З посібника).

Порівняй значення слів, поданих у дужках. Спиши текст, обираючи слова, які відповідають його змісту й меті.

6. Прочитай текст. Скажи, чи можна визначити ставлення автора до хлопчика і тварини.

У живому куточку школи жив заєць. Сергій знайшов його в лісі. Мала тварина лежала під кущем калини зовсім знесилена. І хлопець приніс його до школи. Спочатку сірий усього боявся, а потім звик. Коли заєць видужає, Сергій віднесе його до лісу.

Поміркуй, які суфікси слід використати, щоб передати прихильність, схвалення вчинку хлопчика та співчуття до тварини. Спиши текст, замінивши виділені слова на слова зі зменшувально-пестливими суфіксами.

Головна цінність таких вправ полягає в усвідомленні ролі емоційно забарвлених слів у мовленні, зосередженні уваги молодших школярів на тому, які семантико-стилістичні зміщення відбуваються в тексті у результаті підстановки, заміни слів із емоційно забарвленими суфіксами й префіксами, обґрунтуванні найдоречнішого варіанта.

➤ *Для засвоєння функціонально-стилістичного призначення різних частин мови та цілеспрямованого, вмотивованого збагачення ними словникового запасу школярів вважаємо найдоцільнішими такі види лінгвістичного експерименту, як експеримент-вилучення, експеримент-підстановка, експеримент-заміна, експеримент-розгортання. Нижче наводимо приклади їх застосування під час вивчення теми «Прикметник»:*

а) лінгвістичний експеримент на усунення виучуваного мовного явища з тексту:

Прочитай текст.

Після грози

Дощові крапельки на деревах мерехтіли зеленими іскорками. Вони сповнювали ліс тоненьким дзвоном. Величезна хмара сповзла за річку і зупинилася там. Десь далеко вгорі ще спалахували голубі блискавки (За Григором Тютюнником).

Визнач, який це текст – художній чи науковий. Знайди в ньому прикметники. Прочитай текст, опускаючи їх. Зроби висновок, яку роль відіграють прикметники в художньому мовленні.

б) лінгвістичний експеримент на підстановку й вибір прикметників відповідно до теми і мети висловлювання:

1. Прочитай текст. Поміркуй, який дощ – весняний чи літній – будеш описувати. Добери з дужок найвлучніші, на твій погляд, прикметники.

(Синій, блакитний, бездонний, чистий) небо закрили (важкий, чорний, легенький, грозовий) хмари. Пішов (весняний, перший, теплий, сильний) дощ. Він облив (зелений, молодий, клейкий, маленький) листочки на деревах, напоїв (молодий, зелений, прив'ялий) травичку. Після (лагідний, весняний, літній, рясний) дощу все навкруги ожило (З підручника).

Запиши свій текст, дібравши до нього заголовок.

2. Прочитай текст. Визнач його мету. Скажи, який це текст – художній чи науковий.

Лисиця – хижа тварина. Вона має (довгий, довжелезний) хвіст і (руде, рудесеньке) хутро. Голова і тулуб у лисиці (продовгуваті, довженькі). Лапи (короткі, коротенькі), міцні. Живиться вона м'ясом, плодами, різними травами.

Спиши текст, обираючи з дужок слова, які відповідають меті наукового мовлення.

в) лінгвістичний експеримент на розгортання (доповнення) тексту прикметниками з урахуванням теми і мети висловлювання:

Прочитай текст. Спробуй визначити, у яку пору року відбувається дія.

Одного ... ранку Івась пішов на прогулянку. Іде ... лісом. Навколо про щось стиха шумлять ... дерева. А он і ... галявина. На ній – ... трава. Через ... галявину простелилась ... доріжка. Куди вона веде? Мабуть, до ... озера. Саме його й шукає Івась (З підручника).

Попрацюйте у групах. Доповніть текст прикметниками, щоб було зрозуміло, коли Івась відправився на прогулянку: 1) навесні; 2) улітку; 3) восени. Зробіть висновок про значення прикметників у мовленні.

г) на порушення зв'язку між іменниками й залежними від них прикметниками в тексті:

Прочитай опис зимового лісу, написаний Незнайком. Визнач, яких знань з української мови не вистачає хлопчикові.

Ліс особливо гарний в сонячний морозний дні. Сріблястий сніг переливається під лагідний променями сонця. Над стежками зігнулися під вагою інею стовбури молодий дерев. Зелений ялинки одягли ошатний білий шапки.

Пригадай, з якою частиною мови пов'язаний прикметник. Визнач, у якому числі та відмінках слід поставити виділені слова. Добери заголовок і запиши виправлений текст. Поясни, що тобі допомогло поставити виділені слова в потрібній формі.

У процесі виконання вищенаведених вправ учні мають усвідомити, що прикметники в художньому тексті є не тільки засобом конкретизації думки, а й образності, виразності мовлення; форма відмінка, числа і роду прикметника залежить від форми іменника, з яким він пов'язаний.

➤ У процесі формування в учнів умінь будувати речення певного функціонально-стилістичного призначення, уживати їх з огляду на мету й сферу мовлення доцільно використовувати вправи на експеримент-переконструювання (трансформацію):

1. Прочитай текст. Визнач, із яких речень за метою висловлювання він складається.

Ліси треба любити і дбайливо оберігати. Не можна жодного дерева вирубувати без потреби. На місці вирубаних слід насаджувати молоді ліси (З підручника).

Перебудуй подані речення так, щоб вони стали спонукальними. Поміркуй, як змінився текст.

2. Прочитай поради для школярів. Визнач, із яких речень за метою висловлювання та інтонацією вони складаються.

Кожен учень повинен берегти свої підручники. Не можна виривати з книжок аркуші. Сторінки слід перегортати за верхній ріжок. Не можна підкреслювати слова, розв'язувати приклади і задачі в підручниках.

Перебудуй подані речення на інші зі зміною інтонації та мети висловлювання. Запиши утворений текст.

3. Прочитай речення. Скажи, у якому описі квітки – науковому чи художньому – їх можна використати. Свою думку доведи.

1. *У конвалії квітки дрібні, білого кольору, дзвоникоподібної форми.*

2. *У кульбаби стебло безлисте, світло-зеленого кольору, подібне до соломини.*

3. *У квітки маку пелюстки великі, яскраво-червоні, з чорною плямою біля основи.*

4. *У фіалки листки невеликі, темно-зеленого кольору, круглі за формою.*

Перебудуй подані речення так, щоб їх можна було використати в художньому описі квітки.

4. Прочитай і перебудуй подані речення за зразком. Скажи, які з них доцільніше використати під час розмови в зоопарку, а які під час складання тексту-опису.

Зразок. У їжачка були маленькі чорні оченятка та великі гострі голочки. – Тетяно, подивись, які оченятка у їжачка! Маленькі, чорні! А голочки такі великі та гострі!

1. У козенятка були тоненькі сірі ніжки й маленькі кумедні ріжки.

2. У страшного вовчиська були великі жовто-зелені очі та гострі білі зубища.

3. У лисички були коротенькі білі лапки і довгий пухнастий хвостик.

4. У зайчаток були біленькі куці хвостики і довгі пухнасті вуха.

5. У рибок були маленькі різнокольорові плавники та великі кумедні хвостики.

Запропоновані нами вправи на лінгвістичний експеримент спонукають молодших школярів до активної пізнавально-пошукової діяльності, у процесі якої вони не одержують готової інформації, а самостійно або під керівництвом учителя “відкривають” для себе нові знання, знаходять правильне розв’язання завдання.

ВИСНОВКИ

Результати нашого дослідження дають підстави для таких загальних висновків:

– лінгвістичний експеримент як методичний прийом навчання полягає у деформуванні вихідного матеріалу, штучному придумуванні (творенні) варіантів тексту (рідше – інших синтаксичних конструкцій), що дає змогу навчити учнів давати оцінку і добирати мовні засоби з урахуванням їх смислових й емоційно-оцінних відтінків у значенні, стилістичних функцій;

– у початковій школі доцільним є застосування таких видів лінгвістичного експерименту, як експеримент-вилучення, експеримент-заміна, експеримент-підстановка, експеримент-розгортання, експеримент-трансформація, вибір і використання яких залежить від виучуваного мовного матеріалу;

– успішність проведення лінгвістичного експерименту на уроках української мови в початкових класах забезпечується дотриманням певних вимог: а) урахуванням вікових можливостей молодших школярів; б) добором доступних для сприймання й розуміння учнями текстів різних типів і стилів; в) забезпеченням мотивації навчальної та мовленнєвої діяльності; г) застосуванням різноманітних видів вправ на лінгвістичний експеримент з поступовим їх ускладненням;

– використання лінгвістичного експерименту на уроках вивчення лексики і граматики, розвитку мовлення в початковій школі сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку творчої самостійності та мовного чуття учнів, засвоєнню елементарних мовних норм, формуванню в школярів умінь вдумливо, мотивовано добирати і вживати у власному мовленні мовні одиниці різних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудников А. В. Методика изучения грамматики в восьмилетней школе : пособ. / А. В. Дудников. – М. : Просвещение, 1988. – 304 с.
2. Иконников С. Н. Стилистическая работа в процессе изучения русского языка / С. Н. Иконников. – М. : Педагогика, 1977. – 151 с.
3. Кочинева О. К. Лингвистический эксперимент на уроках русского языка и литературы / О. К. Кочинева // Совершенствование методов обучения русскому языку : (сб. статей) / сост. А. Ю. Купалова. – М. : Просвещение. – 1981. – 160 с.
4. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике русского языка : учеб. пособ. / М. Р. Львов. – М., 1988. – 240 с.
5. Методика навчання української мови в початковій школі : навч. посіб. / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
6. Пентилюк М. І. Робота з стилістики в 4-6 класах : посібник для вчителів / М. І. Пентилюк. – К. : Рад. школа, 1984. – 136 с.
7. Пешковский А. М. Вопросы методики родного языка, лингвистики и стилистики / А. М. Пешковский. – М.-Л. : Госиздат., 1930. – 176 с.
8. Щерба Л. В. О трояком аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании / Л. В. Щерба // Березин Ф. М. История советского языкознания : хрестоматия / Ф. М. Березин. – М. : Высш. школа, 1981. – С. 39–43.

ЗМІСТ

Передмова	3
З історії виникнення і розвитку поняття «лінгвістичний експеримент» (сутність, основні ознаки, види, вимоги)	4
Особливості застосування лінгвістичного експерименту в процесі навчання української мови.....	7
Висновки.....	16
Література.....	17

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЯНКО Наталія Олексіївна

**ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Методичні рекомендації

Верстка та макетування *О.І. Полковник*

Комп'ютерний набір *Н.О. Янко*

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17500-6250 ПР від 16.11.2010 р.*

Підписано до друку 02.11.2015 р. Формат 60×84 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк. арк. 1,17. Обл. вид. арк. 0,64. Наклад 100 прим.
Редакційно-видавничий відділ ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208
тел. 65-17-99. chnpu.tipograf@gmail.com